

Könyv

Pál Emese: Örmény katolikus templomi berendezések Erdélyben

A *Pál Emese* 280 oldalas könyvét fellapozó, az erdélyi örmény egyházi művészet iránt érdeklődő olvasó bőséges képanyaggal ellátott, tudományos igényességgel és körültekintéssel megírt kötetet vehet kezébe. Mindegyik szempont indokolt és kézenfekvő, hiszen egyrészt művészetről, templomberendezésről beszélni, művészettörténeti és liturgikus szempontokat magyarázni anélkül, hogy ne láthatnánk a szóban forgó műveket a könyvben szereplő fekete-fehér és színes reprodukciók által, szegényes, szinte értelmetlen vállalkozás lenne. A tudományos jelleget pedig a téma iránti körültekintő és alapos érdeklődés mellett az is magyarázza, hogy a könyv egy szerteágazó kutatómunka eredménye, a szerző 2013-ban, a BBTE Történelem-Filozófia Karán megvédett doktori disszertációjának mostantól a széles közönség számára is hozzáférhető kiadása.

A bevezetőben „a 17. század második felében Erdélyben új hazára lelt örmény közösség” gyökereiig vezet el bennünket a szerző, érinti az egész örménység történetét, és nagyvonalakban vázolja azokat a politikai és vallási faktorokat, amelyek e nép viharos történetét alakították. Néhány általános érvényű, az örmény liturgikus művészet jellemzőit megrajzoló megállapítást követően a téma részletező és illusztrált kifejtését találjuk: Szamosújvár, Erzsébetváros, Gyergyószentmiklós és Szépvíz örmény katolikus egykori és jelenlegi templomainak bemutatását. Kiderül az is, hogy a legtöbb szerző által

a legrégebbinek tartott szamosújvári Salamon-templom időbeni elsőse csak a ma is álló templomok tekintetében állítható. Történetileg ugyanis Erdély első örmény temploma egykor a mai nagytemplom (székesegyház) helyén állt, egy szerényebb kialakítású fatemplom volt, amelyet az örmények az 1710-es évek elején építettek, részletes leírása egy 1731-es vizitációs jegyzőkönyvben maradt ránk. Az 1723-25 között épült Salamon-templom részletes bemutatása után a szamosújvári nagytemplom következik, külön érdekesség itt a híres, ma is sokak által látogatott ún. „Rubens-kép” körüli legendák kritikai megközelítése.

Az erdélyi örmények másik központja Erzsébetváros. Első kőtemplomát, amely a Salamon-templommal egykorú, a 20. század elején lebontották, ma is látható a nagytemplom, melynek építésébe 1766-ban, nagy tervekkel láttak hozzá, ezt később egyszerűsítették, 1791-re fejezték be, s még akkor *Batthyányi Ignác* erdélyi püspök fel is szentelte Szent Erzsébet tiszteletére. A templom szobrainak, oltárképeinek, orgonájának részletes bemutatását a mechtarista rend és erzsébetvárosi templomuk leírása követi.

A napjainkban legnagyobb népességű örmény közösségnek otthont adó Gyergyószentmiklós örmény katolikus temploma a legkorábbi egységes berendezést őrzi ma is, építéséhez 1730-ban láttak hozzá, három év alatt elkészült, de hivatalos felszentelésére csak 1722-ben került sor.

A kötet utolsó egysége a szépvízi templomot és berendezéseit mutatja be, amelyet egy korábbi kápolna helyén 1762-ben kezdtek építeni. A levéltári források, könyvészet, jegyzetek és névmutató után színes képmeléklet zárja Pál Emese szép kivitelű kötetét.

A szerzővel együtt valljuk: „Az erdélyi örmény egyházművészet alakulásának története (...) fölfogható a beilleszkedés történeteként is, amelyben az erdélyi örmények hol föladták, hol megőrizték különállásukat. Ugyanakkor úgy gondoljuk, akár „örmény”, akár „római katolikus” jelzővel illetjük a bemutatott alkotásokat, vitathatatlanul Erdély kiemelkedő

jelentőségű emlékei közé tartoznak, közülük több nemcsak egyházművészeti vagy kultúrtörténeti kontextusban értelmezhető, hanem színvonalas, önálló alkotásokként figyelmet érdemelnek.” (221. oldal) Mint ahogy figyelmet érdemel Erdély arculatának kialakulásához a maga idejében jelentősen hozzájáruló, mára egyre csak fogyatkozó, de identitását ébresztgető, egyházi hagyományait ápolni és megtartani kívánó maroknyi örmény közösség is.

(Polis Könyvkiadó - Erdélyi Múzeum Egyesület, Kolozsvár 2015)

Szőcs Csaba

(*Keresztény szó*, 2015 július)

Lelkipásztor-áthelyezések Gyergyó térségében

Kinevezések és felmentések, segédlelkészi változások és új plébánosok is lesznek a térségben az augusztus elsejétől érvényes érseki döntés értelmében. A nyilvánosságra hozott dokumentum szerint a ditrói születésű Simon Imre újmisési pap első kinevezése a segesvári plébániára szól segédlelkésként.

Újmisési pap érkezik Gyergyószékre is, a csomafalvi plébánián lesz segédlelkész *Lőrincz Barnabás*. Ő váltja *Gál Hunort*, akinek áthelyezéséről így szól *Jakubinyi György* érsek: „a gyergyócsomafalvi segédlelkészt felmentettem tisztségéből, s a gyergyószentmiklói örmény plébánia lelkészévé neveztem ki; ezzel egy időben a gyergyószentmiklói latin rítusú Szent Miklós-plébánia segédlelkészi tisztségét is betölti”.

Az örmény plébánia éléről tehát távozik *Trucza Sándor* plébános, aki egy esztendőre vállalta az érseki felkérés teljesítését. Betegségére való tekintettel helyezi nyugállományba őt az érsek.

A segédlelkészek helycseréje többszörösen is érinti Gyergyót. *Ráduly István-Zsolt*, a gyergyószentmiklói Szent Miklós-plébánia segédlelkésze a brassói Szent Kereszt-plébániára kapott kinevezést segédlelkésként. Távozik ugyanezen plébánia kötelékeiből *Boldizsár Ferenc* segédlelkész is. Amint „búcsúlevelében” olvashatjuk, ő erdőszentgyörgyi plébános lesz a továbbiakban. Szentmiklósra érkezik viszont segédlelkésként *Simó Ferenc*, aki most távozott a jezsuiták kötelékéből.

Segítőtársat kap augusztustól a Szent István-plébánia plébánosa, *Keresztes Zoltán*. Az erről szóló érseki döntés szerint: „*Sajgó Balázs* nyáradszeredai plébános